

Module 2 Seksualiteit

- 4 **Biologie van de seksualiteit; endocrinologische, anatomische en fysiologische aspecten**
Rob Stoeckart, Dick Swaab, Luk Gijs, Koos Slob en Pim de Ronde
- 5 **Psychologische benaderingen van seksualiteit**
Luk Gijs, Ellen Laan en Stephanie Both
- 6 **De seksuele levensloop**
Hanneke de Graaf, Albert Neeleman en Stans de Haas
- 7 **Seksuele diversiteit**
Ine Vanwesenbeeck
- 8 **Seks en commercie**
Ine Vanwesenbeeck

Inleiding en leerdoelen

De rijke seksuologische historie, theorievorming en onderzoeksmethodologie zoals die in module 1 zijn beschreven, hebben in uiteenlopende wetenschappelijke disciplines geleid tot groeiend inzicht in de menselijke seksualiteit. Seksualiteit wordt bestudeerd vanuit de medische en sociale wetenschappen, maar ook vanuit de geesteswetenschappen, het recht en de economie. Deze module beschrijft seksualiteit vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines en werpt licht op de menselijke seksualiteit als complex en divers biopsychosociaal fenomeen.

Hoofdstuk 4 besteedt aandacht aan de biologie van seksualiteit. Anatomische, fysiologische en endocrinologische aspecten komen aan de orde. Leerdoelen van dit hoofdstuk zijn de lezer kennis bij te brengen van de biologische stand van zaken met betrekking tot de volgende seksuologische thema's: de ontwikkeling van primaire en secundaire geslachtskenmerken (seksedifferentiatie); de seksuele responscyclus en de representatie van seksualiteit in en door onze hersenen. Na bestudering van dit hoofdstuk heeft de lezer een overzicht van de normale en de verstoorde biologische ontwikkeling van seksualiteit van geboorte tot dood, in het bijzonder wat betreft de rol van de hormonen, de neuroanatomische en neurobiologische processen en de anatomie van de genitalia. Ook heeft de lezer een beeld van de risico's die medicalisering en farmacologisering met zich (kunnen) meebrengen, alsmede van de mogelijkheden die biomedische benaderingen kunnen bieden voor de hulpverlening bij seksuele problemen (zoals die in de modules 4 tot en met 6 verder uitgewerkt worden).

Hoofdstuk 5 behandelt psychologische benaderingen van seksualiteit. Aandacht is er voor de specifieke invalshoek van de psychologie, waarbij het gedrag van personen centraal staat en een aantal psychologische modellen van seksualiteit wordt beschreven. Na bestudering van dit hoofdstuk heeft de lezer een goed beeld van de manier waarop de psychologie het seksuele functioneren van een persoon, alsmede verschillen tussen personen, tracht te verklaren. Tevens is de lezer in

staat deze modellen toe te passen in de hulpverlening en kan de lezer zijn eigen theoretische ideeën vergelijken met de beschreven psychologische modellen.

Hoofdstuk 6 behandelt seksualiteit vanuit levensloopperspectief. Aspecten van seksualiteit bij kinderen en jongeren, bij volwassenen en bij senioren worden beschreven. Leerdoelen van dit hoofdstuk zijn de lezer bekend te maken met seksuele ontwikkeling, met een aantal aspecten van genderidentiteit, seksueel gedrag, gevoelens en kennis van kinderen van verschillende leeftijden en met (de beperkingen van) de gebruikte onderzoeksmethodieken. Tevens kan de lezer na bestudering van dit hoofdstuk factoren beschrijven die van invloed zijn op veranderingen gedurende de puberteit, kan hij veranderingen benoemen die zich gedurende de volwassenheid in seksueel gedrag en seksuele beleving kunnen voordoen (en de factoren die daarbij een rol spelen), en heeft hij, tot slot, kennis van de belangrijkste veranderingen in seksuele activiteit, interesse en satisfactie bij ouderen.

Hoofdstuk 7 gaat over seksuele diversiteit. Diversiteit is van belang bij alle in dit boek behandelde thema's en wordt steeds, waar relevant en mogelijk, ter plekke behandeld. Diversiteit verwijst hier naar het geheel van verschillen en overeenkomsten tussen individuen of groepen, onderscheiden op een bepaalde dimensie. De seksuologie heeft niet altijd en overal genoeg oog (gehad) voor het bestaan en de consequenties van seksuele diversiteit. In dit hoofdstuk wordt daarom gericht gefocust op enkele centrale diversiteitsdimensies en worden deze dimensies vanuit theoretisch perspectief geanalyseerd. De belangrijkste diversiteitsdimensie is sekse. De verschillen en overeenkomsten tussen de seksen worden in dit hoofdstuk ruim behandeld. Daarnaast wordt aandacht besteed aan seksuele diversiteit naar seksuele oriëntatie, en worden aspecten van crossculturele diversiteit behandeld. Na lezing kan de lezer een beschrijving geven van verschillende verschijningsvormen van diversiteit op de genoemde terreinen en reflecteren op de kwaliteit

van de evidentie die in dit licht verzameld is. Tevens heeft hij kennisgemaakt met de theoretische benaderingen van seksuele diversiteit.

Hoofdstuk 8 richt zich op enkele economisch relevante thema's rond seksualiteit, zoals die vooral vanuit de (medische en) sociale wetenschappen zijn bestudeerd. Het behandelt commerciële producten en diensten die direct met seks te maken hebben. Naast een korte beschouwing over de recente ontwikkelingen op het vlak van de farmaceutische seksdrugs, een voor de seksuologie uitermate belangwekkende vervlech-

ting van seksualiteit en commercie, richt het hoofdstuk zich verder vooral op pornografie en prostitutie. Na bestudering heeft de lezer een idee van de complexiteit van de veranderende situaties rond de (wettelijke) status van seksuele dienstverlening, de ontwikkelingen aan de aanbodkant, kenmerken en motieven van de consumenten en de kenmerken en motieven van de dienstverleners. De lezer heeft dan ook inzicht in de risico's en gevolgen voor de betrokkenen en in de manieren waarop pornografie en prostitutie geassocieerd (kunnen) zijn met misleiding, dwang en geweld.